

Kulturpolitik för Västra Götaland

Antagen av regionfullmäktige 13 september 2005

Mångfaldens Västra Götaland

Den som letar efter ett enhetligt Västra Götaland har en knepig uppgift framför sig. Det tydligaste draget i regionens karaktär är snarast just mångfalden. Regionen är flera. Så har det varit historiskt, så är det idag och så kommer det med all sannolikhet att vara i framtiden.

Landskapet med sina hav, skogar, sjöar, slätter och floder har under de tusentals år som människor bott här bildat förutsättningarna för skapandet av många skilda livsmiljöer. I ett växelspel mellan miljö och individ formar människor sina olika sätt att leva, tänka och uttrycka sig. Olikheterna skapar ett dynamiskt samhällsklimat, men också spänningar.

Områdets kulturhistoria är lång. De tre landskapen Bohuslän, Västergötland och Dalsland har var sin historia med sig in i regionen. En riksgrens har delat regionen. Det finns gott om spår som vittnar om områdets stora historiska betydelse, inte minst som mötesplats, korsväg och konfliktszen för olika kulturer. I Västra Götaland har det alltid funnits människor som färdats ut till och in från andra delar av världen. Och med människorna följer kulturella influenser och intryck.

I dag består regionen av en spännande blandning av människor och livsstilar. Traditioner, minnen och berättelser från olika håll vävs in i varandra och skapar i ett sinnrikt samspel Västra Götalands särprägel. Här finns små och stora städer, landsbygd och förorter som tillsammans utgör den scen där regionens liv utspelar sig. Rörligheten i geografien är större än någonsin, men också rörligheten mellan olika kulturella tillhörigheter och uttryck. Identiteterna flyter. Kulturerna blandas. Landskapet, människor och levnadsbetingelser förändras. Kvar finns den brokiga mångfalden av historiska och samtida kulturmiljöer.

Allt det här medverkar till att göra kulturlivet i Västra Götaland så rikt. Här finns de viktiga lokala basfunktionerna som bibliotek, bildningsförbund och amatörföreningar, här finns de stora institutionerna med ett regionalt ansvar och internationell lyskraft, här finns det mer snabbväxande och experimenterande fria kulturlivet, kulturutövarna med kulturskapandet som yrke, och här finns privata initiativ som gallerier, biografier och bokhandlar. Här finns viktiga kulturarv som ständigt levandegörs för nya generationer, och här finns en mängd arenor där medborgarna kan mötas och offentliga samtal föras.

I dag påverkas detta kulturliv av sammanhang som är både globala och lokala. På så sätt befinner sig regionen mitt i världen. Att vi lever i ett mångfaldens samhälle är i det perspektivet en självklarhet. Nya möten och konstellationer skapar möjligheter men också frågor och osäkerhet. Positionen i kulturernas korsväg ställer krav på hur vi förhåller oss till sådant som identitet, historia, utveckling och kunskap.

I vår snabbt föränderliga, dynamiska och komplexa värld får kulturen en allt viktigare roll. Den behövs för att hjälpa individen att nå förståelse för sig själv och andra, spegla relationer mellan människor och

befolkningsgrupper, gestalta viktiga existentiella och samhällsliga frågor, fungera som återhämtning, kraftkälla och mötesplats.

Men kultur kan också ge upphov till missförstånd, vara provocerande och skapa konflikt. Så ska det vara, kulturen är också en motkraft som samhället behöver. Eftersom kultur kan beröra människor på djupet måste den alltid behandlas med respekt och en grundläggande vilja till förståelse. Det betyder inte att alla budskap som förs fram med konstnärliga uttrycksmedel är acceptabla i ett demokratiskt samhälle. Vi vet att kulturen har använts i syften vi aldrig kan ställa upp på.

Människor reagerar ofta starkt på kulturen och dess uttryck. Det är ett tecken på kulturens kraft och betydelse, men också på att området är svårdefinierat och i ständig förändring.

Kulturens dimensioner

Så vad syftar vi då egentligen på när vi talar om kultur? Det är en fråga som det inte är helt enkelt att svara på. Kultur kan betyda de olika konstformerna, som teater, musik, litteratur, bildkonst, dans och film. Kultur är också en fråga om kunskap, perspektiv och kritiskt tänkande, ett särskilt sätt att förhålla sig både till konstnärliga uttryck och till samhället omkring oss som gör att människor utvecklas som individer och medborgare. Detta förhållningssätt skapas av att människor har möjlighet till reflektion och diskussion. Därför kan vi också tala om kultur i betydelsen andlig, emotionell, intellektuell och demokratisk bildning. Till sist kan kultur i vissa sammanhang också ha den generella betydelsen mänskliga livsmönster och verksamheter.

Svårigheterna att ringa in begreppet gör det nödvändigt att ha en generös och öppen inställning när man talar om kultur. Man måste försöka röra sig fram och tillbaka mellan olika perspektiv. Pluralism och en ständig vilja till förändring och omprövning bör därför vara grundläggande principer för alla som arbetar med kultur i Västra Götaland. Låt oss hellre se till möjligheterna och öppningarna än till begränsningarna. Det är inte minst betydelsefullt när det gäller den viktiga uppgiften att göra barn och ungdomar delaktiga i kulturlivet.

Det faktum att kulturen har så många olika dimensioner betyder att också kulturpolitikens uppdrag blir flerfaldigt. Vår utgångspunkt är varje medborgares behov av kultur. Det kräver att den kulturella infrastrukturen är väl utbyggd och täcker in hela regionen. Här ska det finnas plats både för det smala och det breda, det etablerade och det nya, det välkända och det främmande.

Kärnan i vårt uppdrag är det humanistiska och konstnärliga perspektivet. Vi vill särskilt framhålla sådana aspekter av kulturen som inte behöver motiveras med nyttoargument. Det kan handla om lusten att skapa och gestalta, om att beröras emotionellt och intellektuellt, om andliga behov och förundran inför existensen i dag, i går och i morgon, om hälsa och god livskvalitet, om individens möjligheter att skapa livsmening och känna delaktighet. Det handlar också om att skapa goda möjligheter för den konstnärliga kreativiteten att utvecklas och att försäkra sig om att en mångfald av konstnärliga uttryck får leva i vår region.

Kulturen har också en helt avgörande betydelse för hur samhället i sin helhet utvecklas. Ett sociologiskt perspektiv tydliggör kulturens roll för reflektion, diskussion och fördjupning som utvecklar det demokratiska samhället och skapar jämställdhet mellan könen, social jämlikhet och etnisk, religiös och kulturell mångfald. I kulturen finns en bildande, frigörande och kritisk kraft som vi vill ta vara på. Mötet med idéer, berättelser och bilder får människor att växa både på det personliga planet och som samhällsmedborgare.

Kulturen skapar även regional tillväxt och utveckling och är en viktig konkurrensfördel. Ett starkt kulturliv ökar attraktionskraften hos regionen och bidrar till att locka både till besök och till bosättning. Kulturen kan också användas för att skapa ett kreativt klimat som i sin tur gynnar utvecklingen i privata och offentliga verksamheter. Kulturföretag är en växande sektor som vi kan skapa bra villkor för genom att den kulturella kompetensen i regionen är hög. Kulturell utveckling, som är vårt huvudsakliga uppdrag, är på det sättet tätt knutet också till den ekonomiska utvecklingen.

Samspel mellan olika aktörer

Kulturen och kulturpolitiken i Västra Götaland lever i ett samspel mellan offentliga, ideella och privata aktörer på den kommunala, regionala, nationella, europeiska och globala nivån. För att samspelet ska fungera så bra som möjligt måste de olika rollerna, uppgifterna och ansvarsområdena vara tydliga. Det kräver i sin tur att vi utvecklar samtalet och bygger starka strukturer och nätverk mellan oss.

Västra Götaland är kommunernas region. Det är kommunerna som har det grundläggande ansvaret för stora, viktiga och kostsamma delar av kulturlivet, som exempelvis folkbiblioteken, musik- och kulturskolorna, föreningslivet och bildningsverksamheten. Det är också på den lokala nivån som viktiga mötesplatser och kulturella arenor för medborgarna finns. Dit ska även skolan räknas. Varje kommun skapar sin egen kulturpolitik efter sina egna varierande förutsättningar, behov och ambitioner.

Regionen har en strategisk roll genom att ha ett övergripande perspektiv. Uppgiften är att stödja och komplettera det lokala kulturlivet genom att exempelvis föra samman olika aktörer, stötta nätverk, uppmuntra samverkan, skapa kanaler, utveckla kompetens, bygga och stärka infrastruktur för att på så sätt skapa geografisk balans i regionens kulturliv. Goda exempel från de år som Västra Götalandsregionen funnits är bevis på styrkan i arbetssättet.

En annan viktig uppgift är samverkan med den statliga nivån. Det är där ramarna för kulturpolitiken sätts och ambitionen är att fortsätta ha en öppen och konstruktiv dialog med de nationella kulturpolitiska aktörerna.

Ett internationellt perspektiv är i dag självklart och nödvändigt att ständigt bära med sig. Det ger impulser till den konstnärliga utvecklingen i regionen och viktiga aspekter på vårt eget mångkulturella samhälle. Kulturen är global och regionen har ambitionen att utveckla metoder för internationella kontakter både inom och utom EU.

Vision för kulturen

Kulturens position i Västra Götaland ska vara stark. Regionen ska vara ett öppet samhälle som välkomnar kulturella intryck utifrån och vara en plats där människor lever ett gott liv oavsett , ålder, grupptillhörighet, relation till lärande, intressen och genus. .

Vi ska bejaka det faktum att våra identiteter förändras över tid, ibland långsamt, ibland snabbt. Samtidigt ska vi lyfta fram historia och kulturella arv som ger en fördjupad bild av livet i regionen. I ett dynamiskt samspel, byggt på respekt, lyhördhet och kunskap, mellan det nya och det gamla ska Västra Götalandsregionen skapa sig själv gång på gång.

Västra Götaland ska också vara ledande nationellt och internationellt på de konstnärliga uttrycksformernas områden. Det ska finnas starka och välkända kulturverksamheter av hög kvalitet som ger stolthet och särprägel och medverkar till utveckling och förnyelse inom sina områden. Kulturen ska bidra till medborgarnas personliga utveckling och vara en sammanlänkande kraft i mötet mellan regiondelar, folkgrupper och individer. Kulturen ska på så sätt bidra till regionens utveckling och till att alla invånare kan leva ett gott liv.

Också kulturpolitiken ska vara öppen. I en mening kan man säga att kulturpolitiken alltid ska vara ofärdig, på väg, precis som regionens kultur hela tiden förändras. Det finns ingen slutgiltig, statisk form för hur den ska se ut. Det innebär att det ska finnas en öppenhet för nya sätt att arbeta, nya synsätt och nya värderingar. Ömsesidighet och kommunikation ska vara nyckelbegrepp. Denna öppenhet ska samtidigt skapa förståelse för de bestående värden som finns inom kulturen.

Kulturpolitiken ska bidra till verksamheter som har hög kvalitet med regional, nationell och internationell lyskraft. Kulturen ska leva i alla delar av regionen.

Kulturpolitiken ska vara öppen och ge plats för såväl det smala som det breda, det etablerade och det nya samt det välkända och det främmande. Västra Götalandsregionen ska vara attraktiv för kulturutövare att bo och verka i.

Kulturpolitiken ska bidra till ett öppet och demokratiskt samhälle präglad av humanistiska värderingar, brett medborgerligt deltagande och intresse för gårdagens, dagens och morgondagens mångfald av uttryck och synsätt med avtryck i alla regionens delar. Därigenom ska kulturen bidra till människans, medborgarnas och samhällets utveckling.

Ovan har vi i allmänna ordalag beskrivit vad vi vill med kulturen i Västra Götaland. Nedan diskuterar vi på vilket sätt vi vill uppnå detta genom att identifiera några övergripande områden och hur vi ser på dem.

- **Mångfald**

Verksamheter som gör att det mångkulturella Västra Götaland får uttryck i kulturlivet ska stöttas. Arenor för ett mångkulturellt samspel ska skapas och stärkas. Mångfald är ett nyckelord i allt vi gör. Det ska finnas vitala strukturer inom kulturens alla områden, plats för olika kulturella uttryck och genrer och utrymme både för det professionella skapandet och för en livaktig amatörkulturell verksamhet. En blandning av bredd och

spets ger ett levande kulturliv. Ett sätt att skapa mångfald är också att särskilt stödja den kultur som den kommersiella marknaden inte kan eller vill bära.

- **Samverkan och öppenhet**

Kulturen i Västra Götaland ska präglas av öppenhet, samverkan och dialog. Kultursektorn ska i ökad utsträckning samverka internt och med andra samhällsområden. Syftet är både att skapa förnyelse och effektiva arbetssätt. Vi ska utveckla gränssnittet mellan kulturen och andra sektorer och skapa metoder för att få fler aktörer att engagera sig i kulturen. Genom att lyfta fram kulturella och kulturpolitiska perspektiv på andra områden stärks både kulturen och samhället i sin helhet. Öppna dörrar till kulturpolitiken ger legitimitet åt verksamheten, skapar förståelse för dess särprägel och ökar möjligheten till samarbete.

- **Regional utveckling**

De senaste åren har många uppmärksammat kulturens betydelse för kommuners och regioners ekonomiska utveckling. Bakgrunden är kulturens förmåga att bidra till ett attraktivt, dynamiskt och kreativt samhällsklimat, men också de kreativa näringarnas växande betydelse i samhällsekonomin. I en hållbar regional utveckling måste kulturen i alla dess dimensioner finnas med och ge bidrag. I Västra Götaland ska vi arbeta aktivt med detta. En viktig aspekt är att det ska finnas goda möjligheter för kulturutövare att leva, verka och få sin utkomst i Västra Götaland.

- **Delaktighet och tillgänglighet**

Alla människor som bor i eller besöker vår region ska kunna ta del av kulturlivet, som utövare, som brukare, som stödjare och främjare. Det ska finnas tydliga riktlinjer för hur människor med funktionshinder ska kunna vara delaktiga i kulturlivet. Vi vill ta vara på kulturen som livsprojekt och kulturens förmåga att skapa mening och delaktighet, bland annat för människor som står utanför samhällets traditionella gemenskaper. Ett praktiskt hinder för delaktighet kan vara bostadsort. Det ska finnas geografisk balans på så sätt att det finns kulturresurser och kulturell utveckling i alla delar av regionen. Turnerande verksamhet av god kvalitet är ett viktigt verktyg för att kulturen ska blomstra i hela regionen. Vi ska även arbeta för att det ska finnas möjlighet att resa med kollektiva färdmedel till kulturen. Samspelet mellan regionens olika delar ska stärkas och virtuella mötesplatser utvecklas. Kulturförmedlare, främjare, arrangörer och producenter förutsätts utveckla sin regionala roll och arbeta för att öka tillgängligheten.

- **Jämställdhet**

Det finns orättvisor när det gäller kvinnor och mäns möjligheter i kulturlivet och i samhället i övrigt. Både formella och informella strukturer bygger ofta på en patriarkal maktordning som osynliggör kvinnor och försvårar skapandet av ett jämlikt samhälle. För att uppnå jämställdhet mellan könen ska genusperspektivet genomsyra allt arbete på kulturområdet. Det handlar dels om att ge kvinnor och män lika villkor både som kulturarbetare och som publik, dels om att använda kulturen som en kraft för att skapa förändring i hela samhället.

- **Barn och ungdomar**

Vi lägger särskild vikt vid barn och ungdomars delaktighet i kulturlivet. De ska kunna ge, få, påverka och ta plats i kulturella sammanhang. Det handlar både om att stödja ungas lust till eget skapande och att ge dem möjligheter att på andra sätt och på egna villkor ta del av kulturlivet. Det ska vi göra genom att stödja kulturaktiviteter som riktar sig särskilt till barn och unga, både under skoltid och under fritid, men också genom att öppna kulturens alla rum för dem. Kulturlivet ska ges möjligheter att ta emot eller på andra sätt möta och ge utrymme åt unga människor. Utvecklingsarbete för att stärka kulturens ställning i skolan ska stödjas. De kommunala musik- och kulturskolorna har en viktig roll.

- **Bildning och demokrati**

Kulturens bildningsperspektiv är avgörande både för att utveckla enskilda människor och för att utveckla samhället. Möjligheten att vara delaktig i kulturlivet innebär en andlig, emotionell och intellektuell odling för individen. Det gör också att kulturen på den kollektiva nivån stärker det demokratiska samhället. Yttrandefrihet är en självklar rättighet i en välfungerande demokrati. Men för att göra sin mening hörd och vara med att påverka samhället måste människor ha kunskap, språk och kanaler för att uttrycka sig. Det kan kulturen erbjuda genom att stärka medborgaren i det livslånga lärandet, utveckla det kritiska tänkandet, träna förmågan till reflektion och skapa mötesplatser. Vi ska stötta bibliotek, museer, studieförbund, arkiv, folkhögskolor och aktivt använda både nya och traditionella medier i detta viktiga folkbildande arbete.

- **Förnyelse och konstnärlig frihet**

För att kulturen ska spela en viktig roll i människors och samhällets liv måste den ständigt förnyas. Den experimentella kulturen ska stödjas, liksom initiativ som överskrider de gränser som dragits upp både inom och utanför kulturlivet. Också institutionerna ska bedriva ett ständigt utvecklingsarbete. Kulturen kan inte betraktas som en vara på en marknad som får sitt värde efter hur många som efterfrågar den. Även det som få intresserar sig för kan ha stort värde. Genom att stödja kulturens förnyelse och låta människor möta det samtida och oväntade skapar vi alternativ och ökar därmed medborgarnas reella valmöjligheter. Den konstnärliga friheten ska vara stor och respekteras.

- **Bruka och bevara**

Varje generation sätter spår i Västra Götalands kultur- och naturmiljö. Det gör också vi. I en värld präglad av snabba förändringar och kortsiktiga perspektiv är det viktigt att kunna tolka spåren, att förstå och förhålla sig till kulturarvet. Det ger viktiga historiska dimensioner och en fördjupad förståelse för det liv som levs här idag. Även om regionens identitet befinner sig i en ständig rörelse, och även kulturarvet är präglad av mångfald, finns det historiska spår som är unika. Många människor är djupt engagerade i dessa frågor,

många finner ett stort nöje i att bevara, återskapa eller omskapa historiska epoker. Många av våra viktigaste resmål är också historiska minnen av olika slag. Men kulturarvet är inte entydigt. Historien kan både brukas och missbrukas. Varje tid behöver förhålla sig till vad som innefattas i kulturarvet. Vi ska aktivt arbeta med detta arv, i ständig dialog med inte minst alla de frivilliga krafter som är engagerade i både dess brukande och dess bevarande.

- **Det offentliga rummet**

Städernas, tätorternas och landsbygdens fysiska gestaltning påverkar det liv som levs i Västra Götaland. Välplanerade miljöer, utformade på ett sätt som tar hänsyn till människans olika behov både av avskildhet och mötesplatser, ökar livskvaliteten och attraktionskraften. Naturligtvis gäller det också inomhusmiljöer. Vi ska medverka till en ökad medvetenhet om det offentliga rummets betydelse och stödja initiativ som syftar till att utveckla det. I all offentlig planering ska den estetiska dimensionen ha en självklar plats.

- **Internationellt**

Kulturen behöver impulser utifrån för att utvecklas. Mötet med andra delar av världen ger nya perspektiv, en ökad förståelse för vårt mångkulturella samhälle och nödvändig kreativ energi till den konstnärliga verksamheten i regionen. Vi ska vara aktiva när det gäller att skapa och upprätthålla internationella kontakter, globalt och inom EU. Vi ska utveckla modeller för internationellt utbyte och stödja projekt som blandar uttryck från olika kulturer. I Västra Götaland ska det finnas gott utrymme för kultur med internationell lyskraft.

- **Hälsa**

Sambandet mellan kultur och hälsa är tydligt. Förmågan att skapa sammanhang och mening, ge nya perspektiv, ta vara på människors kreativa kraft och skänka avkoppling är sådant som gör kulturen till ett viktigt verktyg i det regionala friskvårdarbetet, men också i vård och omsorg. I linje med den övergripande visionen om det goda livet ska vi stärka och utveckla de krafter som arbetar med hälsa ur ett kulturperspektiv. Ett område där kulturen kan spela stor roll för folkhälsan är inom arbetslivet. Genom samverkan med kulturlivet kan företag och organisationer skapa arbetsmiljöer som motverkar ohälsa, minskar antalet sjukskrivningar och ökar arbetsglädjen.

Innehåll

Mångfaldens Västra Götaland	1
Kulturens dimensioner	2
Samspel mellan olika aktörer	4
Vision för kulturen	5
Mångfald	6
Samverkan ...	6
Regional utveckling	6

Delaktighet ...	7
Jämställdhet	7
Barn och ungdomar	7
Bildning och demokrati	8
Förnyelse ...	8
Bruka och bevara	8
Det offentliga rummet	9
Internationellt	9
Hälsa	9